

Tužiteljica Vesna Tančica

GOVOR ZA KONFERENCIJU GLAVNIH TUŽITELJA

Sarajevo 21.- 22. studeni 2007. godine

Poštovane dame i gospodo, uvažene kolegice i kolege,

UVOD

Obzirom na vrijeme predviđeno za prezentiranje teme, samo ću identifikovati osnovne probleme i prepreke s kojima se svakodnevno susreću tužitelji Posebnog odjela za ratne zločine Tužiteljstva Bosne i Hercegovine u radu po predmetima ratnog zločina. Nadam se da ćemo nakon prezentiranja teme razgovarati o mogućnostima rješavanja uočenih problema i prevazilaženju poteškoća u cilju efikasnijeg gonjenja počinitelja kaznenih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom.

I međunarodno i domaće kazneno pravo obvezuju države da kazneno gone i procesuiraju počinitelje kaznenih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, odnosno počinitelje kaznenih djela Genocida, Zločina protiv čovječnosti, Ratnog zločina protiv civilnog pučanstva i drugih sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine, Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine, međunarodnog humanitarnog prava, uz puno poštivanje i primjenu Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, a čiji konačan rezultat treba i mora biti pravda, kako u odnosu na žrtve tako i u odnosu na počinitelje ovih kaznenih djela.

Tužiteljstvo Bosne i Hercegovine se ,tijekom sprovođenja istraga u predmetima ratnih zločina, suočava sa velikim problemima i poteškoćama kada je u pitanju pribavljanje dokaza.

Dostupnost dokaza

Dostupnost dokaza u istragama koje sprovodi Tužiteljstvo u predmetima ratnih zločina predstavlja jedan od najvećih problema iz više razloga kao što su protek vremena, usljed kojeg protoka svjedocima neminovno sjećanja blijede, a neki od ključnih svjedoka su u međuvremenu preminuli. Poseban je problem svjedoka koji žive u inozemstvu, koji često nisu u poziciji da se pojave pred Tužiteljstvom i Sudom Bosne i Hercegovine. Materijalni dokazi se nalaze u zemljama regiona, te i pored razvoje regionalne suradnje na temelju protokola o suradnji koje je Tužiteljstvo BiH zaključilo sa Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske, Republičkim tužilaštvom Srbije i Vrhovnim državnim tužiocem Crne Gore

potrebno je dosta kvalitetnih profesionalaca, vremena i novca kako bi Tužiteljstvo BiH ove dokaze pribavilo i koristilo tijekom istrage .

Evidentne su i poteškoće u pribavljanju materijalnih dokaza koji se nalaze u Bosni i Hercegovini, što može ukazivati na neodgovarajući odnos državnih i entitetskih organa prema Tužiteljstvu Bosne i Hercegovine i nedovoljnu angažiranost na ispunjavanju njihove obveze da dokumentaciju koju posjeduju učine u što kraćem roku dostupnom tužitelju. Naprimjer, na dostavu dokumentacije koja se odnosi na vojni agažman i svojstvo osumnjičenog, i pored više urgencija čekamo i po dva mjeseca, što u znatnoj mjeri utječe na trajanje istrage i njenu efikasnost.

Svjedoci- strah, „amnezija“, neodazivanje i zaštita

U predmetima ratnog zločina, kao i u drugim kaznenim predmetima, pouzdano i detaljno svjedočenje neophodno je za pravičan i efikasan sudski postupak. Međutim, naša dosadašnja iskustva govore da svjedoci koji su povratnici na svoja prijeratna ognjišta ne žele ili nerado pristaju da svjedoče. Ova činjenica ne iznenađuje, jer mnogi svjedoci i njihove obitelji žive u entitetu ili kantonu u kome njihova „etnička grupa“ predstavlja „manjinu“.. Osim toga, osumnjičeni je najčešće pripadnik „etničke grupe“, koja je u „većini“, što ostavlja prostora za uznemiravanje ili napad na svjedoka.

Stalno preseljavanje svjedoka od sukoba do danas, izaziva teškoće pri njihovom pronalaženju. Međutim, znatno veći problem je kako osigurati njihovo svjedočenje , osobito kada svjedoci žive u inozemstvu.

Činjenica je, da svjedoci nerado, svjedoče u predmetima ratnog zločina. Ovo može biti rezultat stvarnog pritiska i ugroženosti svjedoka ili njegovog subjektivnog osjećaja, što može dovesti do toga, da svjedok „zaboravi“ što se doista desilo kritičnog događaja“ . Također je evidentno da se svjedok dodatno traumatizira samim svjedočenjem, obzirom da svjedočenje priziva bolna sjećanja na događaje od prije više od jedne decenije.

Svjedoci su sve češće izloženi pritiscima i prijetnjama, što ima za posljedicu da se svjedoci odazivaju na pozive Tužiteljstva, ali se ne sjećaju događaja, govoreći da je prošlo dosta vremena i da pokušavaju da zaborave sve što su doživjeli.

Velik problem, predstavlja i promjena iskaza svjedoka na glavnom pretresu u odnosu na iskaze date pred tužiteljem tijekom istrage. Postavlja se pitanje da li svjedoci mijenjaju iskaze usljed zbunjenosti, ili iz nekih drugih razloga.

Nesporno je, da je Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka ostavio dosta praznina u svezi sa realiziranjem prava svjedoka na fizičku sigurnost, privatnost, informiranje, pravnu pomoć, obazriv pristup i spriječavanje nastanka ponovne traume, a što sigurno utječe na spremnost svjedoka da svjedoče u predmetima ratnog zločina. Također, uočena je i potreba za suvremenijim programom zaštite svjedoka, koji bi riješio probleme sigurnosti preseljavanjem svjedoka, promjenom identiteta itd.

U cilju prevazilaženja praznina, nedorečenosti i nedostataka zakona kojima se regulira zaštita i program zaštite svjedoka, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine je formiralo radne skupine za izradu Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka i Izmjenu i dopunu Programa zaštite svjedoka u Bosni i Hercegovini.

Izručenje osumnjičenih sa dvojnim državljanstvom

Veliku, pa gotovo i nepremostivu poteškoću u procesuiranju osoba osumnjičenih za ratne zločine predstavlja problem koji je isključivo političke prirode i odnosi se na dostupnost osumnjičenih, odnosno optuženih koji bi se eventualno mogli skrivati u susjednim zemljama. Pošto relevantne ustavne odredbe tih zemalja onemogućavaju izručenje vlastitih državljana, moguće je da osobe koje bi bile optužene pred Sudom Bosne i Hercegovine ostanu nedostupne jednostavnim prelaskom državne granice.

Opći konsensus unutar Tužiteljstva i Suda Bosne i Hercegovine je da se osobama optuženim za zločine počinjene u Bosni i Hercegovini, u kojima su žrtve bile građani Bosne i Hercegovine, treba suditi u Bosni i Hercegovini. Svaka druga opcija bi potkopala suštinu i smisao postojanja Vijeća za ratne zločine Suda Bosne i Hercegovine, i onemogućila pristup bosanskohercegovačkih pravosudnih organa pomenutim suđenjima, te dovela u pitanje princip neposrednog izvođenja dokaza. Ovo je osobito aktuelno jer su se udruge žrtava već oglasila ističući da ne žele svjedočiti u susjednim zemljama.

Sve ovo ukazuje da rješavanje problema suđenja za ratne zločine počinjene na teritoriju bivše Jugoslavije sve više iz pravnih okvira prelazi u politički okvir i ovisi od političke volje država, da li će svoje unutarnje pravo prilagoditi obvezi omogućavanja suđenja počiniteljima ratnih zločina shodno međunarodnim sporazumima i opće prihvaćenim načelima kaznenog prava.

Osvrnula bih se i na atmosferu u kojoj se procesuiranje ratnih zločina u Bosni i Hercegovini danas odvija. Nažalost, zbog politizacije i relativizacije ratnih zločina u Bosni i Hercegovini i susjednim državama, vlada atmosfera u kojoj su počinitelji ratnih zločina još uvijek viđeni kao heroji u etničkoj grupi kojoj pripadaju. Nema sistematiziranog napora društva da se ljudi u svim sredinama suoče sa prošlošću i postignu konsensus o potrebi da se počinitelji ratnih zločina kazne, bez obzira na to tko su, i na kojoj su poziciji bili. Treba naglasiti da se situacija po ovom pitanju polako mijenja, međutim još uvijek smo daleko od povoljne atmosfere u kojoj bi se procesuiranje počinitelja kaznenih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom odvijalo uz sveobuhvatnu potporu većine pripadnika sva tri naroda u Bosni i Hercegovini, kao i u susjednim državama koje su bile involvirane u ratne sukobe u Bosni i Hercegovini.

U rješavanju problema i prevazilaženju poteškoća u cilju efikasnijeg procesuiranju počinitelja ovih kaznenih djela očekujemo značajnu pomoć institucija zakonodavne i izvršne vlasti čiji je zadatak da svojim djelovanjem zakonima,

uredbama i drugim propisima stvaraju, stvore i osiguraju okvire i uvjete da tužiteljstva i sudovi u Bosni i Hercegovini mogu samostalno, neovisno, efikasno i uspješno obavljati svoje zadaće i poslove. Naravno, sve temeljem Ustava, zakona, dostupno sudu javnosti, a u interesu postulata prava, pravičnosti i pravde i pružanja, makar zakašnjele satisfakcije obiteljima žrtava ratnih zločina.

Hvala za pozornosti!